

Podkladový
materiál

Valné zhromaždenie OSN sa zíše 16. septembra 2008

Valné zhromaždenie Organizácie spojených národov otvorí svoje 63. zasadnutie 16. septembra v hlavnom sídle OSN v New Yorku. Každoročná všeobecná rozprava, ktorá už tradične pozostáva z desiatok stanovísk hlavných predstaviteľov štátov, vlád a ministrov, začne v utorok 23. septembra 2008 a skončí 1. októbra 2008.

Počas 63. zasadnutia, ktoré potrvá do polovice septembra 2009, bude hrať dôležitú úlohu niekoľko významných udalostí. Deň pred otvorením všeobecnej rozpravy, 22. septembra, sa na pôde Valného zhromaždenia bude konať stretnutie na vysokej úrovni na tému „Rozvojové potreby Afriky: stav implementácie jednotlivých záväzkov, výziev a ďalšie napredovanie“. O pár dní neskôr, 25. septembra, sa uskutoční schôdza na vysokej úrovni ohľadom Miléniových rozvojových cieľov, zvolaná spoločne generálnym tajomníkom a predsedom Valného zhromaždenia, po ktorej bude nasledovať všeobecná rozprava. Následne Valné zhromaždenie v dňoch 2. a 3. októbra usporiada dvojdnové zasadnutia na vysokej úrovni, ktoré budú venované strednodobému zhodnoteniu Almatského akčného programu, dohodnutého v roku 2003, ktorý podrobne popisuje konkrétne opatrenia na pomoc vnútrozemským a tranzitným rozvojovým krajinám so zámerom pomôcť im prekonať ich geografickú nevýhodu. V dňoch od 29. novembra do 2. decembra sa v katarskej Doha bude konať ďalšie kolo Medzinárodnej konferencie o financovaní rozvoja s cieľom prehodnotiť implementáciu Monterrejského konsenzu. 10. decembra 2008 Valné zhromaždenie usporiada pamätné plenárne zasadanie venované 60. výročiu prijatia Všeobecnej deklarácie ľudských práv. Popri ďalších kľúčových otázkach sa Valné zhromaždenie bude venovať aj nasledovným otázkam:

- » demokratizácia Organizácie spojených národov, vrátane hodnotenia práce Bezpečnostnej rady a Bretton-Woodskej inštitúcie, ako aj revitalizácie Valného zhromaždenia;

- » financovanie rozvoja s cieľom ukončiť hlad, chudobu a nedostatočný prístup k pitnej vode a k základným zdravotníckym službám;
- » klimatické zmeny v rozdelenom ale ekologicky vzájomne závislom svete;
- » dosiahnutie cieľov Dekády Spojených národov: „Voda pre život“ (2005-2015);
- » implementácia Stratégie proti terorizmu, pri plnom rešpektovaní ľudských práv;
- » ľudská bezpečnosť ako súčasť medzinárodného mieru a bezpečnosti, vrátane odzbrojenia a jadrovej kontroly.

Valné zhromaždenie preskúma vyššie vymenované priority aj z hľadiska rodovej rovnosti a naďalej ich bude považovať za problémy súvisiace s trvalo udržateľným rozvojom, celosystémovou vzájomnou závislosťou a šírením HIV/AIDS.

Fórum pre multilaterálne rokovania

Od svojho vzniku na základe Charty OSN v roku 1945, zastáva Valné zhromaždenie pozíciu hlavného poradného, mienkotvorného a reprezentatívneho orgánu Organizácie spojených národov. Vďaka tomu, že zahŕňa všetkých 192 členov Organizácie spojených národov, poskytuje unikátne fórum pre multilaterálne rozhovory o celom spektre medzinárodných otázok obsiahnutých v Charte. Rovnako hrá významnú úlohu pri určovaní zásad a pri kodifikácii medzinárodného práva. Valné zhromaždenie zasadá každoročne pravidelne od septembra do decembra, a následne podľa potreby.

Funkcie a právomoci Valného zhromaždenia

Valné zhromaždenie má podľa Charty OSN nasledovné právomoci:

- » prerokovávať a prijímať odporúčania o všeobecných zásadách spolupráce za účelom

zachovania medzinárodného mieru a bezpečnosti, vrátane zásad o odzbrojení;

- » prerokovávať všetky otázky týkajúce sa zachovania medzinárodného mieru a bezpečnosti a vydávať odporúčania, okrem prípadov, kedy o spore alebo situácii rozhoduje Bezpečnostná rada;
- » s rovnakou výnimkou prerokovávať a vydávať odporúčania k akýmkoľvek otázkam Charty OSN alebo vo veciach týkajúcich sa právomocí a úloh orgánov ustanovených Chartou;
- » iniciovať štúdium a vydávať odporúčania na podporu medzinárodnej spolupráce na politickom poli, na podporu rozvoja medzinárodného práva a jeho kodifikácie, uplatňovania ľudských práv a základných slobôd ako aj medzinárodnej spolupráce v hospodárskej, sociálnej, humanitnej, kultúrnej, výchovnej a zdravotnej oblasti;
- » odporúčať opatrenia na pokojné urovanie každej situácie, ktorá by mohla ohroziť priateľské vzťahy medzi národmi;
- » dostávať a prerokovávať správy od Bezpečnostnej rady a iných orgánov Organizácie spojených národov;
- » prerokovávať a schvaľovať rozpočet Organizácie a stanovovať finančné posudky členských štátov;
- » voliť nestálych členov Bezpečnostnej rady a členov iných rád a orgánov Organizácie a na odporúčanie Bezpečnostnej rady vymenovať generálneho tajomníka OSN.

Na základe rezolúcie „Jednotne za mier“ z novembra 1950 (rezolúcia 377 (V)), môže Valné zhromaždenie konať, ak zlyhá Bezpečnostná rada, ktorej stáli členovia majú právo veta a ak sa jedná o hrozbu mieru, porušenie mieru alebo akt agresie. Valné zhromaždenie môže vec okamžite posúdiť a členským štátom odporučiť, aby uskutočnili kolektívne opatrenia potrebné na zabezpečenie alebo obnovenie medzinárodného mieru a bezpečnosti (pozri nižšie časť „Mimoriadne zasadnutia a mimoriadne zasadnutia v naliehavých prípadoch“).

Hoci má Valné zhromaždenie právomoc vydávať členským štátom vo veciach svojej kompetencie len nezáväzná odporúčania v otázkach medzinárodných záležitostí, iniciovalo už aj politické, hospodárske, humanitné, sociálne a právne kroky, ktoré ovplyvnili životy miliónov ľudí na celom svete.

Miléniová deklarácia schválená v roku 2000 a záverečný dokument Svetového summitu 2005 boli medzníkmi, ktoré odrážajú záväzok členských štátov dosiahnuť konkrétne ciele v oblastiach mieru, bezpečnosti, odzbrojovania, rozvoja a odstraňovania chudoby; dodržiavanie ľudských práv a podpora vlády zákona; ochrana nášho spoločného životného prostredia; uspokojenie špecifických potrieb Afriky a posilnenie Organizácie spojených národov.

Ďalšie kroky

Každý členský štát má vo Valnom zhromaždení jeden hlas. O dôležitých otázkach ako sú odporúčania o zachovaní medzinárodného mieru a bezpečnosti a voľba nestálych členov Bezpečnostnej rady rozhoduje Valné zhromaždenie dvojtretinovou väčšinou. Rozhodnutia o ostatných otázkach sa prijímajú jednoduchou väčšinou.

Namiesto prijímania rozhodnutí formálnym hlasovaním bolo v posledných rokoch vyvinuté zvláštne úsilie na dosiahnutie konsenzu s cieľom zvýšiť podporu rozhodnutí Valného zhromaždenia. Po prerokovaní danej záležitosti a dosiahnutí dohody s delegáciami, môže predseda navrhnúť, aby bola rezolúcia prijatá bez hlasovania.

Pokračovanie Svetového summitu 2005

Na základe Miléniovej deklarácie a prevratného záverečného dokumentu Svetového summitu 2005 Valné zhromaždenie doposiaľ zriadilo dva nové pomocné orgány: Komisiu pre budovanie mieru a Radu pre ľudské práva. Taktiež prijala Stratégiu proti terorizmu ako aj množstvo opatrení na posilnenie Hospodárskej a sociálnej rady a reformy Sekretariátu. Niektoré z ostatných otázok — ako napríklad implementácia Stratégie proti terorizmu, snaha o celosystémové prepojenie, inštitucionálny rámec pre činnosť v oblasti životného prostredia, ako aj reforma manažmentu a Sekretariátu — sa plánujú prejednávať počas 63. zasadania.

Revitalizácia práce Valného zhromaždenia

V priebehu posledných rokov bolo vyvíjané sústavné úsilie na spresnenie a zväčšenie

významu práce Valného zhromaždenia. Stalo sa to hlavnou prioritou už na 58. zasadnutí, pričom počas nasledujúcich zasadnutí sa pokračovalo v úsilí zefektívniť agendu, zlepšiť obvyklé postupy a pracovné metódy hlavných výborov, zvýšiť význam Všeobecného výboru, posilniť úlohu a autoritu predsedu a preskúmať postavenie Valného zhromaždenia pri výbere generálneho tajomníka.

Na svojom 60. zasadnutí Valné zhromaždenie prijalo text, ktorý bol pripojený k rezolúcii 60/286 z dňa 8. septembra 2006, ktorá okrem iného podporila organizovanie neformálnych interaktívnych rozpráv týkajúcich sa aktuálnych otázok majúciich zásadný význam pre medzinárodné spoločenstvo. Text, ktorý bol odporúčaný ad hoc Pracovnou skupinou pre revitalizáciu Valného zhromaždenia, vyzýva predsedu Valného zhromaždenia, aby navrhol témy týchto interaktívnych rozpráv. Počas 62. zasadnutia bolo zvolaných päť neformálnych tematických interaktívnych rozpráv v nasledovných oblastiach: klimatické zmeny; Miléniové rozvojové ciele; reforma manažmentu; ľudská bezpečnosť a obchodovanie s ľuďmi.

Po 62. zasadnutí sa zaužívalo, že generálny tajomník na neformálnych zasadnutiach Valného zhromaždenia pravidelne informuje členské štáty o svojich nedávnych činnostiach a cestách. Tieto brífingy poskytli vítanú príležitosť na výmenu názorov medzi generálnym tajomníkom a členskými štátmi, ktorá sa pravdepodobne bude opakovať aj na 63. zasadnutí.

Voľba predsedu a podpredsedov Valného zhromaždenia a predsedov hlavných výborov

Následkom prebiehajúcej revitalizácie svojej práce a na základe pravidla č.30 procedurálnych pravidiel Valného zhromaždenia volí dnes Valné zhromaždenie svojho predsedu, podpredsedov a predsedov hlavných výborov aspoň tri mesiace pred začiatkom nového zasadnutia, s cieľom zabezpečiť posilnenie koordinácie a pripraviť prácu v hlavných výboroch ako aj medzi výbormi a plenárnym zhromaždením.

Všeobecný výbor

Všeobecný výbor — pozostávajúci z predsedu a 21 podpredsedov Valného zhromaždenia ako aj predsedov šiestich hlavných výborov —

vydáva odporúčania Valnému zhromaždeniu týkajúce sa prijatia agendy, rozdelenia jednotlivých bodov agendy a organizácie svojej práce.

Úloha Všeobecného výboru bola počas niekoľkých posledných zasadnutí ďalej posilňovaná zvolávaním neformálnych stretnutí a brífingov, otvorených všetkým členským štátom v záležitostiach prerokúvaných Valným zhromaždením alebo patriacich pod jeho právomoci.

Výbor pre poverovacie listiny

Výbor pre poverovacie listiny, ustanovený na každom zasadnutí Valného zhromaždenia, je zodpovedný Valnému zhromaždeniu za poverovacie listiny jednotlivých zástupcov.

Všeobecná rozprava

Počas 63. zasadnutia sa každoročná všeobecná rozprava, ktorá poskytuje členským štátom možnosť vyjadriť svoje názory ohľadom hlavných medzinárodných záležitostí, začne v utorok 23. septembra a potrvá do stredy 1. októbra 2008. Rozprave bude dominovať téma „Dopad svetovej potravinovej krízy na chudobu a hlad vo svete a potreba demokratizovať OSN“, ktorú navrhol predseda 63. zasadnutia. Zvyk vyberať konkrétne problémy vyvolávajúce obavy na celom svete ako témy zasadnutia sa datuje od roku 2003, kedy sa Valné zhromaždenie rozhodlo zaviesť tento inovatívny prístup v úsilí posilniť vlastnú autoritu a postavenie (rezolúcia 58/126 z decembra 2003). Namiesto zvyčajných deviatich pracovných dní (ako sa požaduje v rezolúcii 57/301 z marca 2003), bude všeobecná rozprava tento rok trvať šesť pracovných dní, pričom dva dni (2. a 3. október 2008) budú ponechané na zvolanie plenárných zasadnutí na vysokej úrovni venovaných zhodnoteniu Almatského akčného programu zo strednodobého hľadiska. Krátko pred začatím všeobecnej rozpravy predstaví generálny tajomník správu o práci Organizácie spojených národov. Táto prax sa uplatňuje od 52. zasadnutia.

Šesť hlavných výborov

S blížiacim sa záverom všeobecnej rozpravy sa Valné zhromaždenie začína zaoberať vecnými záležitosťami svojej agendy. Z dôvodu veľkého množstva otázok, ktoré je požiadané vziať do úvahy (napríklad na 63. zasadnutí sa bude prejednávať viac ako 160 bodov agendy), rozdeľuje Valné zhromaždenie jednotlivé body, medzi šesť hlavných výborov záležitostí.

Výbory tieto otázky prejednávajú, pričom hľadajú spôsoby ako harmonizovať rôzne prístupy jednotlivých štátov a prezentovať ich odporúčania, zvyčajne vo forme návrhov rezolúcií a rozhodnutí, na prerokovanie počas plenárneho zasadnutia Valného zhromaždenia.

Hlavné výbory sú tieto: Výbor pre odzbrojenie a medzinárodnú bezpečnosť (prvý výbor), zaoberajúci sa otázkami odzbrojenia a medzinárodnej bezpečnosti; Osobitný politický a dekolonizačný výbor (štvrtý výbor), zaoberajúci sa množstvom politických tém, ktoré nepokrýva ani jeden z výborov a ani plenárne zasadnutie, a zaoberajúci sa zároveň otázkou dekolonizácie; Hospodársky a finančný výbor (druhý výbor), prejednávajúci hospodárske otázky; Sociálny, humanitárny a kultúrny výbor (tretí výbor), zaoberajúci sa sociálnymi a humanitárnymi záležitosťami; Administratívny a rozpočtový výbor (piaty výbor), zaoberajúci sa administratívou a rozpočtom OSN; a Právny výbor (šiesty výbor), ktorý prejednáva záležitosti medzinárodného práva.

Ohľadom množstva bodov agendy, ako je napríklad otázka Palestíny a situácia na Blízkom východe, koná Valné zhromaždenie priamo na svojich plenárnych zasadnutiach.

Pracovné skupiny Valného zhromaždenia

Valné zhromaždenie v minulosti schválilo vytvorenie pracovných skupín, ktorých úlohou je zamerať sa na dôležité otázky detailnejšie a pripraviť odporúčania pre Valné zhromaždenie. Pracovná skupina vo veci spravodlivého zastúpenia a zvýšenia počtu členov Bezpečnostnej rady, ktorá bola ustanovená rezolúciou Valného zhromaždenia 48/26 z 3. decembra 1993, pokračovala v činnosti počas 62. zasadnutia a očakáva sa, že tak bude aj počas 63. zasadnutia.

Regionálne skupiny

V priebehu rokov sa rôzne neformálne regionálne zoskupenia vo Valnom zhromaždení pretransformovali na nástroje pre konzultáciu a zjednodušenie procedurálnych postupov. Sú to tieto skupiny: africké, ázijské, východoeurópske, latinskoamerické, karibské, západoeurópske štáty a ďalšie. Pozícia predsedu Valného zhromaždenia pravidelne rotujú medzi týmito regionálnymi

skupinami. Počas 63. zasadnutia bol ako predseda zvolený predstaviteľ zo skupiny Latinskoamerických a Karibských štátov.

Mimoriadne zasadnutia a mimoriadne zasadnutia v naliehavých prípadoch

Popri svojich pravidelných zasadnutiach sa Valné zhromaždenie môže stretnúť na mimoriadnom zasadnutí a na zasadnutí v naliehavých prípadoch.

Do dnešného dňa Valné zhromaždenie zvolalo 28 mimoriadnych zasadnutí vo veciach, ktoré si vyžadovali zvláštnu pozornosť, vrátane otázok Palestíny, finančných prostriedkov Organizácie spojených národov, Namíbie, odzbrojovania, medzinárodnej hospodárskej spolupráce, apartheidu, drog, životného prostredia, populácie, žien, sociálneho rozvoja, ľudských obydlií a HIV/AIDS. 28. mimoriadne zasadnutie Valného zhromaždenia, ktoré sa konalo 24. januára 2005, bolo venované spomienke na 60. výročie oslobodenia nacistických koncentračných táborov.

Desať mimoriadnych zasadnutí sa zameralo na situácie, v ktorých sa Bezpečnostná rada ocitla na mŕtvom bode, menovite Maďarsko (1956), Suez (1956), Stredný východ (1958 a 1967), Kongo (1960), Afganistan (1980), Palestína (1980 a 1982), Namíbia (1981), okupované Arabské teritória (1982) a ilegálne Izraelské činy na okupovaných územiach Východného Jeruzalema a ostatných okupovaných palestínskych teritóriách (1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004 a 2006). Valné zhromaždenie sa taktiež rozhodlo dočasne prerušiť desiate mimoriadne zasadnutie a poveriť predsedu Valného zhromaždenia, aby zasadnutie opäť zvolal na požiadanie členských štátov.

Pokračovanie práce Valného zhromaždenia

Práca Organizácie spojených národov vychádza najmä z rozhodnutí Valného zhromaždenia, pričom je ďalej rozvíjaná:

- » vo výboroch a ďalších orgánoch ustanovených Valným zhromaždením za účelom hlbšieho štúdia a podávania správ v presne stanovených otázkach, akými sú odzbrojovanie, vesmírny priestor, udržiavanie mieru, hospodársky rozvoj, životné prostredie a ľudské práva;
- » v Sekretariáte OSN — generálnym tajomníkom a jeho tímom medzinárodných civilných pracovníkov.